

Dr. Kolláth György

Napvilágot látott a nemzeti és etnikai kisebbségi önkormányzatok választásának radikális módosítását célzó koncepció. A hanyatlás bizonyítéka, hogy az mégsem vágta ki a biztosítékot, jóllehet garanciális elveket vesz semmibe. Mi több: az eddigi, 8 millió választópolgárt érintő közügyből pár tízezer (százezer?) főt megmozgató magánbizniszt csinálna. Nem tűnt fel senkinek, hogy a terv szembe menne azzal, amit a

kisebbséghez tartozó személyek – nem kollektív! - jogai érdekében az EU Alkotmánya esetleg befogadni kész. A koncepció szerint a jövőben nem az összes, általános névjegyzékbe vett választópolgár, hanem – saját/os/ regisztráción és szűrőn átjutva – talán 10 %-nyi ember választaná meg önmagából, önmagának a kisebbség „félállami” önkormányzatát. Sokan emlékeznek arra, hogy a dolog botrányra hangszerelt sajtókampánnyal indult, mely etnobiznisz ürügyén marasztalt el mindenkit, aki outsidersként (?) valamely kisebbség képviselőjét felvállalni merészelt. Félő: etnobiznisz csak ezután következik, méghozzá úgy, hogy a kirekesztés divatszava: a „...beütés” önmegvallást és bizottsági értékelést, jogorvoslatot is kikényszerít, intézményesít. A névjegyzékbe vételhez végigskáláznák az embert: eléggé roma, román, szlovák, örmény vagy szerb-e, és bukás esetén nem pusztán megválasztható, de választópolgár se lehetne. Egy, a földrendező bizottságra emlékeztető, bizonytalan státusú testület kiszuperálhatná azt, aki nemkívánatos, aztán menjen bíróságra, ha nem még mindig a szíve szerinti önazonosságára apellálna. Virtuális B-listázás a XXI. században? Többes identitás kizárva?! Például Petőfi Sándor magyar költő nem volna esélytelen egy adott kisebbség választásakor, ám ezt nem ő döntené el, hanem talán evangélikus „tót” szüleinek származása. De ha már csak egy nyelven ír, beszél: szoronghatna ő is. Néhány kijózanító adalék a dolog újragondolásához:

A klasszikus fogalompár szerint egyfelől az állami közhatalom, másfelől a civil társadalom van. A kettő összezsúfolása a kommunizmus utópiájában élt (40-70 évet). Az önkormányzati alapon szerveződő civil társadalom rajta tartja a kezét és a szemét az állami politika választott testületein, tisztségviselőin, őket folytonosan érvelésre, számadásra készíti: ellenőrzi a hatalom gyakorlását. /Ezt csak akkor tudja hitelesen ellátni, ha nem esik egybe vele. A civilek szervezetei egyenrangúak./ A közhatalom ugyanakkor a jog keretei között szabályoz és dönt, továbbá állami mecénázást alkalmaz társadalmilag jó célok tekintetében, valamint partnerként együttműködik a civil sokaság szereplőivel. Itt a hatáskör kemény külső felelősséggel jár együtt. A magyar szisztémában az állami közhatalom gyakorlóit közt is van önkormányzati karakterű szervezet (pl. a helyi önkormányzat), mely autonómiát, demokratikus testületi kontrollt és – avantgárd módon - kollektív jogot is kifejez. /Utóbbi elem viták tárgya./ Ez a jogi megoldás hidat képezhet az elidegenedésre hajlamos állam és az ötvenezres, megosztott, a pártoktól elszakadni nehezen tudó, befolyásért és adóforintért sok mindenre hajlandó civilvilág között. A hídverés gyakorlatilag eddig nemigen sikerült. A civileknél vezérelv a virágózzék ezer virág. Ezzel szemben a közhatalom gyakorlása során kiporciózott hatalommegosztás van. Ugyanarra a kompetenciára az állami és a félállami szervek megkettőződése felesleges, káros volna. Ebből ui. egymással birkózó kettős hatalom válhat, melyben a legitimitás vitája, válsága állandósulhat. /Ez ment 8 éven át Jászládányban./ Az államot nem kell szeretni, ezzel szemben egy társadalmi szervezet esetében én döntöm el: tagként oda akarok-e tartozni vagy sem, és ha igen, mikor, meddig, hová és miért. Ha nem tetszenek a játékszabályai: legyinthelek rájuk. Semmi közünk egymáshoz. Legfeljebb nem leszek az (al)elnökük. Csínján kell(ene) tehát bánni azon szervek életre hívásával, melyek már nem civilek és soha nem lesznek felelősen, számon kérhetően államiak: lebegnek, mint Mohamed koporsója. Ilyenek pedig a kisebbségi önkormányzatok: monopolhelyzetűek, törvény szól halhatatlanságukról, mások felett hatalmat gyakorolnak, közpénzt osztanak: azaz közjogi önkormányzattá váltak.

Cím Etnobiznisz, etnolajstrom

Dátum
2004.03.08.

Dr. Kolláth György

Ezt a diszfunkciót (díszfunkciót?) idáig némiképpen ellensúlyozta, hogy mindannyiunknak volt joga, köze ezek keletkezéséhez, négyévenkénti mérlegre tételéhez. Egy nagyon távoli politikai-választójogi kontroll tehát volt felettük, ha már teljes körű állami törvényességi felügyelet nem is épült ki (!) a kisebbségi önkormányzatok tekintetében. Tolakodó parciális érdekből ez a köldökzsinór szakadna el most, s válnának semmivé alkotmányos elvek, követelmények.

Az alaptörvény szerint a nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre. Ennek adnak ma páran, önkényesen olyan tartalmat, hogy - lám - eszerint kizárólag a kisebbségeknek van joguk ilyenféle önkormányzathoz, e „lét” kötelező forma és norma, közfeladat ellátására szól a felhatalmazás, e szervezet kollektív jogi alapon áll, és a részletek úgy alakíthatók, ahogy e körnek tetszik. Szerintem ez az értelmezés veszélyes túlzás.

Az 1993. évi LXXVII. kétharmados, un. kisebbségi törvény része, hogy „Valamely nemzeti, etnikai csoporthoz, kisebbséghez...való tartozás vállalása és kinyilvánítása az egyén kizárólagos és elidegeníthetetlen joga. A kisebbségi csoporthoz való tartozás kérdésében nyilatkozatra senki sem kötelezhető. A...kisebbséghez tartozás vállalása és kinyilvánítása nem zárja ki a kettős vagy többes kötődés elismerését. A...kisebbséghez tartozó állampolgár joga, hogy kisebbséghez tartozását az országos népszámlálás alkalmával titkosan és névtelenül megvallhassa. A kisebbséghez tartozóknak a közéletben való részvétele nem korlátozható. Érdekeik kifejezésére, védelmére – az alkotmányos szabályozás szerint – egyesületeket, pártokat, más társadalmi szervezeteket hozhatnak létre.” Megjegyzésem: ezek miatt a normák miatt volt úttörő jelentőségű a kisebbségi törvény, azaz, mert távol állt tőle a listázás, s a hátrányos megkülönböztetés. Erre épült egy ösztönző, rendkívül demokratikus, a helyi önkormányzati választásokhoz illeszkedő választójog, mely kedvezményes jelölési és mandátum-szerzési módot tett lehetővé. Az a kisebbségi jelölt, aki egy szavazatot sem kapott, nem lehet(ett) képviselő, de pár voks nyomán egész családok „testületi” győzelmét is honorálta a kisebbségi választójog. Ugyanakkor, ésszerű ellensúlyként, elvi élel mondta ki (az 1990. évi LXIV.) törvény: „A helyi kisebbségi önkormányzati testületbe jelölhető bármely választópolgár, aki a Nek.tv.-ben meghatározott kisebbség képviselőjét vállalja. Helyi kisebbségi önkormányzat választásában részt vehetnek az adott településen mindazok, akik a települési önkormányzati képviselő-választásra jogosultak. Kisebbségi jelölt: valamely nemzeti vagy etnikai kisebbség képviselőjét felvállaló független jelölt, illetve a kisebbségi szervezet jelöltje.” Egyébként pedig: „A helyi kisebbségi önkormányzat testületének tagja a kisebbségi ügyekben az adott helyi kisebbség érdekeit képviseli.”

Látható: itt még egyensúly van a jogok és kötelezettségek terén, az alkotmányos elvek egymással harmóniát alkotnak. Megbontásuk esetén a rendszer kártyavárként dőlné össze. Ma még racionális a modell. Merné állítani bárki, hogy X kisebbség érdekeit egyáltalán képviselni csakis az ő, 5-8 ismérv szerint levizsgáztatott, eleve barancsbeli deputátja képes? Aki származási alapon erre van predesztinálva? Magán(tulajdo)nosi szemlélettel, féltékenykedve hiba egy közjogi önkormányzatot átírni, csoportocskák pénzsóvárságának és hatalomvágyának kiszolgáltatni. Ez ui. a félállami kisebbségi önkormányzatiság teljes hitelvesztéséhez, magánbulivá zülléséhez vezethetne. Pár százezer vagy millió forint még így is van az önkormányzatoknál, de abból sokszor nem jut a hagyományörzésre, a kultúra ápolására, terjesztésére és az esélyteremtésre.

Egy éve Jászládány kétoldalú példázat lett. Etnobiznisszel vádolták az új kisebbségi önkormányzatát, mert megelégette a kintről szított és pénzelt etnikai feszültség-keltést, majd békét teremtett. Magániskolája pedig – szegregációtól mentesen – mert szembeállni a jogsértő, erőszakos integrációval. Ladányban a cigány kisebbségi önkormányzat egy év alatt több mindent tett, oldott meg józanul, mint jogelődje nyolc éven keresztül. Ennek kitagadása és elfojtása állhat az etno-listázásra épülő próbálkozás hátterében.

A trójai faló példája int: óvakodj a görögöktől, még ha ajándékot is hoznak.